

Nuoren sosiaalinen kuntoutus ratkaisu- ja voimavarakeskeisessä viitekehyksessä

Päivi Vuokila-Oikonen

asiantuntija, TKI, TtT, työelämän kehittäjä (TKI)-muutos valmentaja - työnohjaaja-
LP-NP- kouluttaja/

GSM +358408297670

paivi.vuokila-oikonen @ diak.fi

Sisältö

- Laki sosiaalisesta kuntoutuksesta, Viimeisessä koulutuksessa 22.9 tuli esille
- Narratiivisuus lähestymistapana
- Voimavara- ja ratkaisukeskeisyys
- Sosiaalinen kuntoutus nuorella
- Kuormittavat tunteet toimintamalli

Narratiivisuus yksilötyön lähestymistapana ja menetelmänä sosiaalisessa kuntoutuksessa

Narratiivisuus

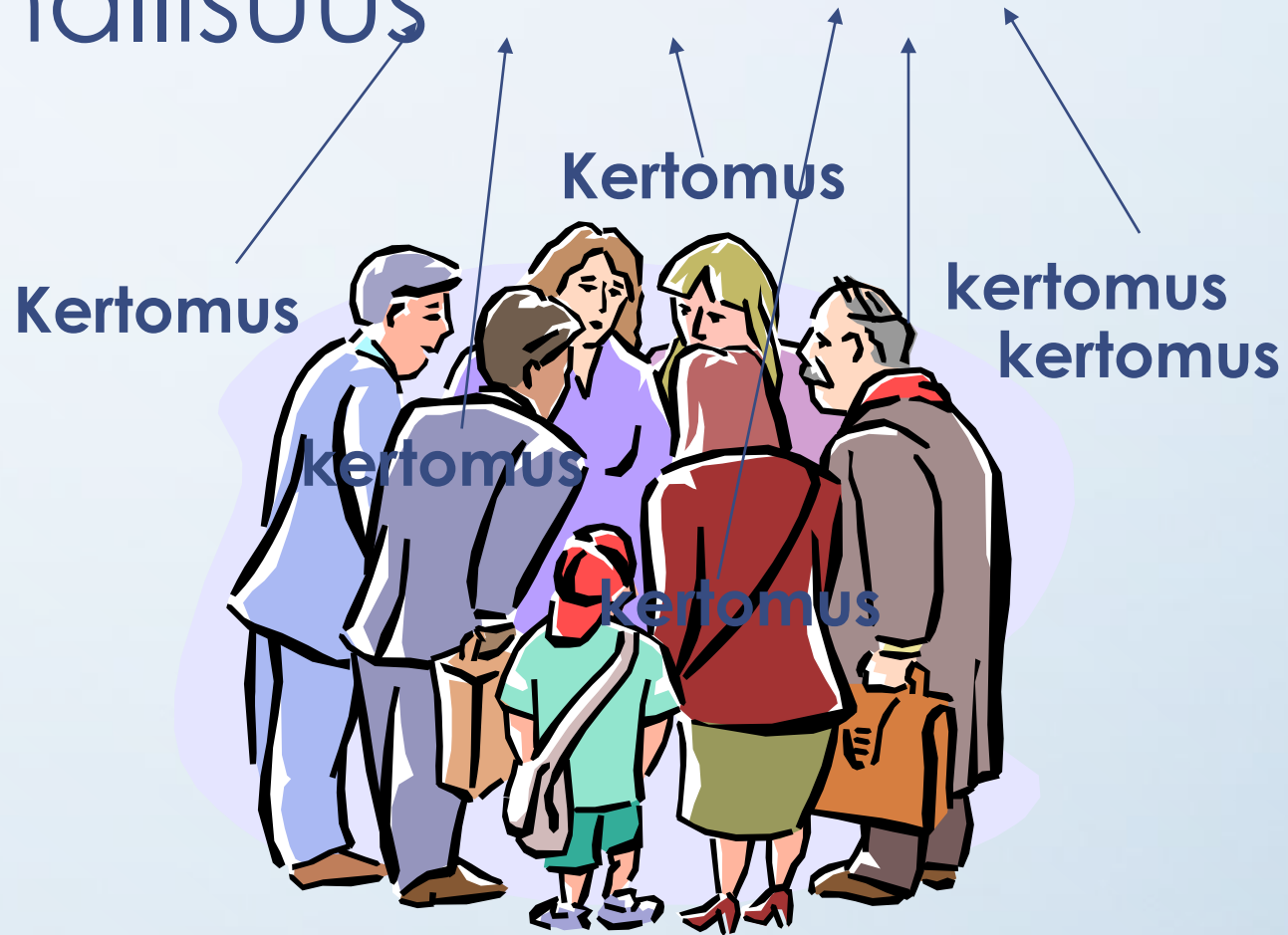
- Lähestymistapa, johon liittyy ensimmäisen kohtaamisen merkitys, dialogisuus ja ratkaisukeskisyys

**Tarina
Kertomus
Kerronnallisuus**

Kerronnallisuus

Mitä kerronnallisuus tuottaa?

Dialogisuus

- Prosessi
- Monologi vs. Polyfonia
- Keskustelun dialogisuus tarkoittaa lausumien dialogista suhdetta toisiinsa. Ollessaan dialogisessa suhteessa toisiinsa puhujien lausumat ovat vastauksia edeltäviin lausumiin. Puhuja pyrkii lausumassaan ottamaan huomioon kuulijansa, hän tarkoittaa puheensa ymmärrettäväksi ja odottaa siihen joko sanallista tai sanatonta vastausta tai merkkiä siitä, miten lausuma on ymmärretty. (Haarakangas 1997)
- Pitää sisällään nonverbaalisen vuorovaikutuksen, kulttuurisidonnaisuus, länsimaat: katsekontakti (Vuokila-Oikkonen 2004, Myllyneva 2016)
- Tärkeää on kysyminen ja ei- tietäminen: Kysyminen ei tarkoita peräkkäisiä ja suljettuja kysymyksiä. Dialogia eteenpäin vieviä kysymyksiä ovat mitä? kuka? missä? tai "kuinka?. Tärkeää on kuunnella, reflektoida ja tarkistaa kuulemaansa

Ensimmäisen kohtaamisen merkitys

- ensimmäiset kohtaamiset ratkaisevat koko prosessin onnistumista (vrt. ensi vaikutelma, positiivinen transferenssi)
- tärkeää on saavuttaa me-tunne, yhdessä tekemisen idea ja tavoite (Vuokila-Oikkonen 2014, Vuokila-Oikkonen & Hyväri 2015, Vuokila-Oikkonen 2016.)

Voimavara- ja ratkaisukeskeisyys

Ratkaisukeskeinen lähestymistapa periaatteita

1. Asiakaslähtöisyys, asiakkaan näkökulman painottaminen
2. Ongelmien nimeäminen uudelleen tavoitteiksi
3. Voimavarojen painottaminen, kyvykkyys
4. Ihmisen voimavarojen ja hyvien ominaisuuksien löytäminen
5. Muutos on väistämätön- asennoituminen, poikkeukset, pienet askeleet
6. Suuntautuminen tulevaisuuteen
7. Yhteistyö
8. Ratkaisu ei välttämättä ole suorassa kytkenässä ongelmaan. Siksi kysymys siitä, mistä ongelma johtuu, ei välttämättä auta ongelman ratkaisussa

Kolme keskeistä periaatetta

- Jos jokin on kunnossa, anna sen jäädä niin
- Kun tiedät mikä toimii, TEE SITÄ LISÄÄ
- Jos se ei toimi, älä jatka saman tekemistä, vaan TEE JOTAIN TOISIN

Sosiaalinen kuntoutus nuorella - mallinnus

Aineistot

- Sosiaalisen kuntoutuksen työntekijöiden haastattelut vuodelta 2019
- Sosiaalisessa kuntoutuksessa olleiden nuorten haastattelut

Tulokset

- Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena ja päämääränä on nuoren minä-identiteetti (kuka minä olen), sen löytyminen ja prosessi kohti eheyttä, > keskimäärin 1 vuosi voisi olla riittävä kesto, jolloin prosessin loputtua asiakas usein kiinnittyy johonkin muualle. Aikaa tarvitaan nuoren omille asioille ja prosessille. Sosiaalisen kuntoutuksen prosessin loputtua jatkuvuus tulee turvata, sitä on tärkeä kehitettävä.
- Sosiaalinen kuntoutus on asiakaslähtöistä, jossa asiakas määrittelee itse tavoitteensa.
- Diagnoosit eivät ohjaa kohtaamista.
- Sosiaalisessa kuntoutuksessa tavoitteena on löytää suunta elämälle.

Sosiaalinen kuntoutus on prosessi

- Sosiaalisen kuntoutuksen alussa tehdään alkuarviointi.
- Alkuarviointi rakentuu keskustelulle, joka etenee rauhallisesti, ”tunnustellen” ja jutustellen, keskustelu muistuttaa ”small talkia”,joka kuitenkin on ammatillista keskustelua tilanteesta.
- Suhteen luominen, ihmisen kohtaaminen ja ihmislähtöisyys ovat tärkeitä sosiaalisen kuntoutuksen elementtejä.

Voimavara- ja ratkaisukeskeisyys sosiaalisen kuntoutuksen viitekehyksenä

- Kysymykset mitä kuuluu ja miten voin auttaa, ovat merkityksellisiä.
- Aikaisempien onnistumisten muistelu
- Nuorelle on tärkeää, että sosiaalisen kuntoutuksen nuoret kohdataan nuoren tasolla.
- Turvallisuuden tunteen viestittäminen.
- Sosiaalinen kuntoutus perustuu vapaaehtoisuuteen ja matalaan kynnykseen. Matala kynnyks tarkoittaa ettei ole suljettuja ovia. Tärkeää on myös tavoitettavuus, virastoaukioloaika klo 8-16 ei tavoita kaikkia ihmisiä. Matala kynnyks tarkoittaa myös, että työntekijät liikkuvat nuoren luokse.
- Pienet askeleet

Nuoren sosiaalisen kuntoutuksen sisältö

Aikaan sidottu prosessi, kesto n. 1 vuosi

Alkutilanne on asiakaslähtöinen
Työntekijän ote on valmentava

Tavoite: asiakkaan tilanteen ymmärtäminen

Keskustelua
Tunnustelua: Mitä kuuluu?

Luottamuksen rakentaminen:
Mitä toivot?
Mihin haluat tukea?
Mihin haluat muutosta?

Nuori kiinnittyy sosiaaliseen kuntoutukseen

Voimavara- ja ratkaisulähtöisyys

Nuoren voimavarat keskiössä

Aikaisempien onnistumisten muistelu

Toiminta ja toiminnallisuus tärkeää

Muutosten saavutettavuuden arviointi
Saavutusten näkyväksi tekeminen

Pienet askeleet

Mitä samaa voit tehdä tässä tilanteessa, mikä auttoi edellisessä

Ryhmätoiminta edistää toimintakykyä
Osallisuuden kokemusta
Yhdessä tekemistä
Vertaistuki tärkeää

Muutosta tapahtuu, vaan on myös hetkiä kun asiat ei

Kuormittavien tunteiden läpikäynti

häpeä

Toivo
luottamus

Osallisuus
Monialaisuus (vielä kehitettävä)
Dokumentointi ja jatkuvuus (vielä kehitettävää)

Nuoren minäidentiteetin löytäminen

Pystyvyyden ja toimijuuden tunne
Itsetunnon vahvistuminen

Prosessi jatkuu kohti eheyttä, kuitenkin sosiaalista kuntoutusta ei enää tarvita

Malli kuormittavat tunteet

Häpeä ja toivo

- Häpeä, stigma
- Mistä toivo tulee?
- Ovat myös kuormittavia tunteita (Kiviniemi L. & Vuokila-Oikkonen P. 2014-

Taustaa

- Käsittelemättä jääneet kuormittavat tunteet saattavat olla taustalla monimuotoiselle oireilulle ja pahalle ololle, jotka puolestaan voivat johtaa runsaaseen palvelujen hakemiseen.
- Häpeä ja syyllisyys ovat esimerkkejä kuormittavista tunteista
- Palveluja ja apua hakeva asiakas voi kuitenkin kokea, että ei tule autetuksi lukuisista kontakteistaan huolimatta.
- Tarvitaan tunteiden ja niiden yhteyksien tunnistamista, konkreettisia toimintatapoja uudenlaisten ajatusmallien ja toimintatapojen löytämiseen – tarvitaan moniammatillista yhteistyötä
- Siegenthaler, Munder & Egger 2012; Vuokila-Oikkonen & Kiviniemi 2014 ja 2016)

Toimintamallin taustalla on ajatus moniammatillisen työn kehittämistä:

Asiakkaan/potilaan tullessa vastaanotolle **yksi moniammatillisen tiimin jäsen/ verkoston jäsen ottaa asiakkaasta ”kopin”, mallia hyödyntäen**

Asiakas tietää, että on olemassa yksi henkilö, jonka kanssa hän jatkaa eteenpäin.

Kun asiakas on löytänyt tilanteeseensa sillä hetkellä parhaan ratkaisun, moniammatillinen tiimi kokoontuu ja tekee johtopäätöksiä. Paras ja vaikuttavin tulos on, kun asiakas pärjää elämässään.

Tavoite:

- Toimintamalli kuormittavien tunteiden tiedostamiseen, reflektointiin, uusien merkitysten löytämiseen ja niiden mukaisten ratkaisujen tekemiseen asiakkaan elämässä

Toimintamallin kehittämisen vaiheet ja menetelmät:

Kehittämisprosessissa on hyödynnetty toimintatutkimuksen vaiheita ja toimintatapoja

Ensimmäisessä vaiheessa toimintamallin ideaa taustoitettiin olemassa olevan tutkimustiedon avulla

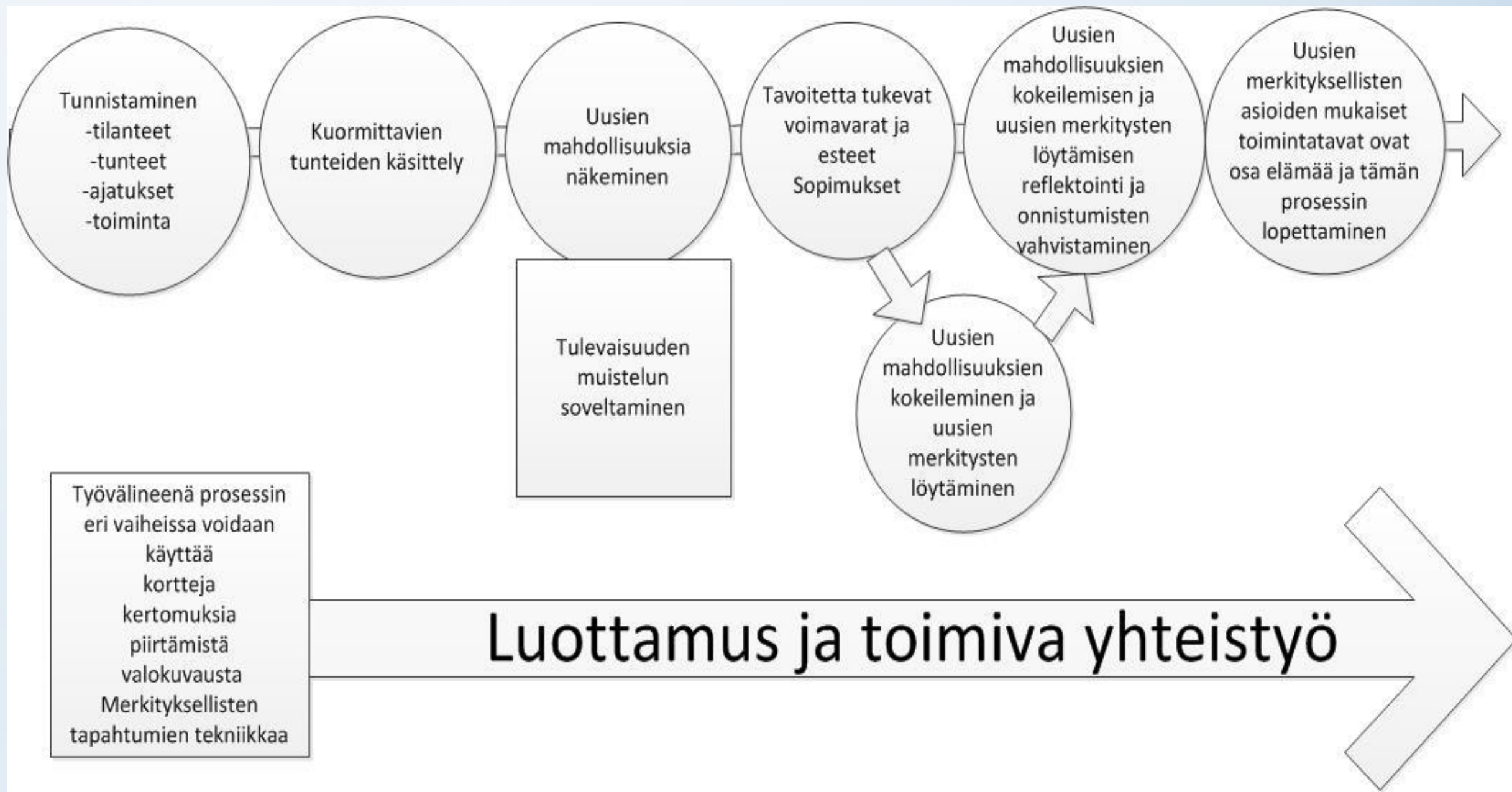
Toisessa vaiheessa sairaanhoitajaopiskelijat käyttivät ja arvioivat alustavaa mallia mielenterveys- ja päihdehoitotyön syventävässä harjoittelussa. He refleктоivat mallia työpajoissa.

Kolmannessa vaiheessa sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset käyttivät mallia asiakastilanteissa. Mallin toimivuutta arvioivat asiakkaat, ammattilaiset ja tutkijat.

Mallin kehittämässä käytetty aineisto koostui:

- Opiskelijoiden esseistä ja reflektiivisissä työpajoissa käydyistä keskusteluista
- Ammattilaisten kirjoittamista dokumenteista ja fokusryhmäkeskusteluista
- **Aineisto analysoitiin sisällönanalyysia käyttäen**

Toimintamalli

Seuraavat vaiheet kehittämistyössä:

- Miten sosiaalisen kuntoutuksen mallinnus toimii ja kehittyy
- Tutkimme jatkossa myös, miten käynti kerrallaan –menetelmää ja toimintamallia kuormittavien tunteiden käsittelyyn toimii ja tulisi kehittää

Kirjallisuutta

- Ahola T. & Furman B.** 2010. Onnistuminen on joukkuelaji. Lyhytterapiainstituutti oy.
- Insoo K.B. & Miller S.D** 1994. Ihmeitä tapahtuu. Alkoholiongelmaisen ratkaisukeskeinen hoito. Lyhytterapiainstituutti oy, Otava, Keuruu.
- Keskitalo E. & Vuokila-Oikkonen P.** 2018. Voimavaralähtöisyys sosiaalisen kuntoutuksen viitekehyksenä. Teoksessa Kostilainen H.& Nieminen Ari. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Diak Työelämä 13. Juvenes Print.. Diak Työelämä 13. Juvenes Print. pp. 164-176.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141721/Diak_Tyoelama_13_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Korkeila J. (2017).** Toipumisorientaation paluu. Suomen Lääkärilehti – Finlands Läkartidning, 72(49),865.
- Lassila A & Kampman O (2018)** Työmalleja toipumisorientaation pohjalta. Suomen Lääkärilehti Finlands Läkartidning, 73(37), 2026-2027.
- Leamy M, Bird V, Boutillie, LC, Williams J & Slade M (2011)** Conceptual framework for personal recovery in mental health: systematic review and narrativesynthesis . The British Journal of Psychiatry(2011)199, 445–452. doi: 10.1192/bjp.bp.110.083733
- Vuokila-Oikkonen P.** 2016. Ensimmäisen kohtaamisen merkitys työelämän kehittämispöytätyössä. Ratkes. Ratkaisu- ja voimavarakeskeisen kulttuurin lehti , 1, 19-22.
- Nordling E (2018)** Mitä toipumisorientaatio tarkoittaa mielenterveystyössä? Duodecim, 134(15), 1476-1483.
- Poijula S.** 2018. Resilienssi. Muutosten kohtaamisen taito. Helsinki; Kirjapaja
- Vuokila-Oikkonen P .** 2014. Ratkaisukeskeisyys, narratiivisuus ja dialogisuus työnohjauksessa kohtaavat toivon näyttämöllä. PAREMPAA TYÖELÄMÄÄ TEKEMÄSSÄ - TUTKIVA OTE TYÖNOHJAUKSEEN. toim. Heroja T., Koski A., Seppälä P, Sääntti P. & Wallin A. United Press Global, pp.93-108.
- Vuokila-Oikkonen P. & Keskitalo E.**2018. **Sosiaalisen** kuntoutuksen voimavara- ja ratkaisukeskeiset menetelmät. Teoksessa Kostilainen H.& Nieminen Ari. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Diak Työelämä 13. Juvenes Print. pp. 84-96.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/141721/Diak_Tyoelama_13_verkko.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- Vuokila-Oikkonen P. & Siira T.** 2020. Sosiaalinen kuntoutus nuorella. KUNTOUTUS 43, 2 pp. 15-21
- Vuokila-Oikkonen P. & Kiviniemi L.** 2014. Häpeän kokemus vaatii käsittelyä ja uusien mahdollisuuksia löytymistä. Pro terveys 3/2014, 38-40.
- Vuokila-Oikkonen Päivi & Kiviniemi Liisa** 2016. Kuormittavien tunteiden ratkaisuksi voimavaroja vahvistava moniammatillinen toimintamalli. Teoksessa Jari Helminen (toim.) Sosiaaliohjaus – lähtökohtia ja käytäntöjä. Edita: Helsinki, 44-54.